

Kennis van weidegang maakt dierenarts **betere coach**

TEKST **DIEDERIK SLEURINK, JOURNALIST**

Vers gras in de weide is smakelijk krachtvoer waar je gezond koeien van kunt melken. Dat gras optimaal benutten met weidegang is een uitdaging voor de melkveehouders, die daarbij ondersteuning van hun dierenarts kunnen gebruiken.

Het aantal melkveehouders die hun koeien weidegang geven neemt sinds 2015 weer toe, onder invloed van maatschappelijke wensen en een hogere prijs voor weidemelk. In de cijfers wordt zichtbaar dat ook grote melkveebedrijven met meer dan 160 koeien de dieren weer gaan weiden en ook op bedrijven met een melkrobot wordt het meer en meer een normale zaak. Er zijn meer signalen die wijzen op een melkveehouderij waarin het grasland centraler komt te staan in het optimaliseren en uitbalanceren van het bedrijf. Zo sturen zuivel- en grootwinkelbedrijven vrij stevig en met vaart met hun duurzaamheidsprogramma's waarin naast weidegang ook kruidenrijk grasland, weidevogels en beperking van broeikasgassen een rol spelen. De overheid is in de weer met het mestbeleid, kringloplandbouw, minimaal 65 procent eiwit van eigen land en ammoniak (stikstofprobleem). In die context worden oplossingen om te produceren met minder input van aangekocht ruwvoer, krachtvoer en kunstmest een belangrijke

drijfveer. Het stuurt boeren en adviseurs letterlijk het land in waar met het optimaliseren van grasproductie en -benutting nog veel winst te halen valt. Om een vuistregel van 'de Weideman' aan te halen: elke kilogram drogestof uit vers gras die de koe zelf graast en omzet in melk is 15 cent goedkoper dan ruwvoer.

KENNIS NODIG VAN WEIDEGANG

Zowel voor melkveehouders als hun adviseurs en hun dierenartsen vergt het geven van weidegang aandacht, kennis en vakmanschap. Jongvee moet ervaring opdoen in de wei en bijvoorbeeld in aanraking komen met worminfecties, om uit te groeien tot goede weidekoeien. Dierenartsen kunnen de melkveehouders daarin met gericht advies en mestonderzoek bijstaan. Bij weidegang voor de melkkoeien draait het om een goede afstemming van grasopname en de bijvoeding op stal. Allerlei omstandigheden zijn van invloed op melkproductie, gezondheid en vruchtbaarheid van de koeien. Een flinke dosis praktische kennis en inzicht over weidegang maakt van dierenartsen betere ondersteuners, is de overtuiging van Gerrit Hegen. De voormalige dierenarts is met 'de boerenveearts' en als weidecoach actief als trainer en adviseur voor (groepen) melkveehouders en neemt ook dierenartsen mee de wei in voor 'Farmwalk'-bij-

FOTOBIJSCHRIFT

Een groep weidecoaches maakt een Farmwalk om grasaanbod en -kwaliteit te schatten, informatie om weidegang goed mee te plannen.

eenkomsten. Hegen haalt het najaar aan als voorbeeld. "De groeiomstandigheden met bodemwarmte en veel beschikbare stikstof na een droge periode zorgden vooral vorig jaar, maar ook nu weer, voor weidegras met heel veel ruw eiwit. Je zag op veel bedrijven het ureumgehalte in melk enorm pieken, tot boven de dertig, en langer dan een week aanhouden. Een paar keer een klein piekje in ureum kan wel, maar een week of langer boven de dertig is ongezond voor de koeien."

MEER DAN BEETJE UITLOOP

Het viel hem op dat boeren en adviseurs niet genoeg op scherp stonden om de bijvoeding op stal bij te sturen, door bijvoorbeeld een krachtvoer met laag OEB in te zetten en/of meer pensenergie, bijvoorbeeld maïs te geven. Hij stelt dat dierenartsen met hun kennis over het verband tussen voeding en fysiologie van het dier een rol hebben. Een periode met stikstofovermaat in de voeding heeft immers effect op de kwaliteit van eicellen en de innesteling van het embryo in de baarmoeder en dus op de vruchtbaarheidresultaten van het koppel. Het helpt als dierenartsen kijken hebben op het verband tussen de groeiomstandigheden van gras en de samenstelling van het weidegras en hoe daarop in te spelen met een goed uitgebalanceerde bijvoeding. Hegen schetst dat veel melkveehouders aandacht hebben voor weidegang en er goed in slagen om de dieren 6 tot 8 kilogram drogestof uit weidegras op te laten nemen. Dat heeft kostenvoordelen, maar ook voedingstechnisch: de voederwaarde van vers gras is altijd hoger dan van ingekuild gras. Dat

geld ook voor het gehalte DVE. Aan de andere kant is weidegang op veel bedrijven een bijzaak; de koeien zijn buiten voor de weidepremie en krijgen een uitloop die amper kan dienen als integraal onderdeel van het zomerrantsoen. Op het ene bedrijf wordt de dagelijkse opname van 15 kilo drogestof uit gras en ruwvoer op stal ruim gehaald, op het andere kan dat onder druk staan, omdat de koeien overdag wel 6 uur weiden, maar hooguit 2 tot 3 kilo droge stof uit gras opnemen. Dat is jammer in meerdere opzichten. Het direct omzetten van gras in melk spaart krachtvoer en is gunstig voor de kringloop en de koolstofvoetafdruk van het bedrijf. Met een beetje vakmanschap kan vaak veel meer gras van de huiskavel rechtstreeks benut worden voor de koeien.

AFSTEMMING GRASAANBOD EN BIJVOEDING

Veehouders slagen erin goed ruwvoer te winnen, maar vinden het vaak moeilijk goed weidegras in de koe te krijgen. Bij weidegang draait het erom de boel zo te organiseren dat de koeien dagelijks voldoende smakelijk gras voor de bek krijgen en dat in een strak dagelijks ritme. De koeien vijf dagen achtereen naar hetzelfde perceel sturen zorgt voor pieken en dalen en is niet meer van deze tijd. Hegen is enthousiast over het concept Nieuw Nederlands Weiden. Daarbij wordt een standweideblok opgedeeld in vijf à zes precies gelijke percelen. De koeien roteren over deze percelen: ze krijgen dagelijks een vers perceel met een graslengte van 10 à 12 centimeter. Na vijf of zes dagen komen ze weer op het eerste perceel terug, waar inmiddels een nieuw laagje gras is gegroeid. De koeien worden nooit gedwongen het gras tot aan de stoppel op te

vreten. Het zorgt voor regelmaat en dagelijks een goed aanbod van vers gras. De bijvoeding op stal is er met een paar vuistregels op af te stemmen. "Het is eenvoudig uit te voeren en vraagt geen ingewikkelde planning van maaien en weiden van de boer", zegt Hegen. "Zo'n systeem zorgt dat de pensvulling van de koeien steeds goed voor elkaar is. Of de voeding goed is, kun je monitoren door naar melkproductie, gehalten en ureum te kijken. Bijsturen van de bijvoeding op stal doe je met de hoeveelheid, maar ook de samenstelling." Bij dat laatste ondervindt Hegen in de praktijk vaak een gebrek aan kennis over de vertering in de pens. De korte delen vers gras die de koeien grazen dragen niet bij aan pensverzuring, maar zorgen door het waslaagje juist voor meer drijvend vermogen van de pensinhoud. Een goede drogestofopname is cruciaal en valt goed te beoordelen door gericht en regelmatig te kijken naar de pensvulling. Naast smakelijk weidegras is het inzetten van smakelijke gras- en maaskuilen van belang en daarbij goed gekozen krachtvoerders. Zomerkuil met een wat lagere OEB, krachtvoerders met voldoende beschikbare rustige pensenergie en iets hogere DVE en vooral smakelijkheid en versheid, zorgen voor opname en balans. Hegen: "het verse gras is een mooie bron van energie en eiwit. Wordt dat met de juiste aanvulling goed benut, dan doen de koeien het goed, heb je het melkureum in de hand en wordt er bespaard op krachtvoer en aanvoer van eiwit."

JONG GELEERD IS OUD GEDAAN

Gras vreten doen koeien het best als ze dat van jongs af aan geleerd hebben, dus als kalf en als pink. Een vuistregel is dat ze de basis-school voor weidegang hebben doorlopen als ze tweehonderd uren in de wei zijn geweest. Behalve om te leren gras vreten in weer en wind en ervaren wat schrikdraad is, een sloot en een drinkbak, is weidegang ook belangrijk om weerstand op te bouwen voor maag/darmwormen en longwormen. Daarbij is standaard alles ontwormen juist niet de bedoeling. Kalveren kunnen een maand of twee weiden op licht besmet weiland, met een gerichte bijvoeding van krachtvoer. Op voldoende en smakelijk gras blijft het jongvee gestaag groeien. Een mestonderzoek na zes weken weiden maakt duidelijk of een behandeling voor worminfectie nodig is. Eventueel volgt bij opstallen nog eens een mestonderzoek of een bloedonderzoek. Een volgend seizoen hebben deze dieren dan voldoende weerstand tegen maag/darmwormen. Voor longworm is

het zaak goed op de dieren te blijven letten. Gaan ze bij opjagen en rennen hoesten, dan is een onderzoek en behandeling nodig. Een volgend voorjaar kunnen de dieren die voor het eerst weidegang krijgen voor het weiden worden ingeënt. "Een voorwaarde is dat er een sluitende administratie moet zijn", zegt Hegen. "Je moet alle dieren die gaan weiden zes weken tevoren behandelen en twee weken voor het weiden nog eens. En die dieren moeten ook echt allemaal naar buiten." Bij jongvee is de mineralenvoorziening altijd een bijzonder aandachtspunt. Bij volledig opstallen krijgen ze te weinig beweging en vaak te weinig vitamine D. Bij weidegang is dat beide voorbij, maar moet vooral de voorziening van koper, magnesium en de sporenelementen in de gaten worden gehouden en zo nodig worden aangevuld.

PRESENTATIES

Op Groenkennisnet <https://www.groenkennisnet.nl/nl/groenkennisnet/dossier/Beweiding.htm> zijn presentaties te vinden over jongvee en beweiding en over diergezondheid en beweiding. Deze zijn verzorgd door Gerrit Hegen, Gerrit Hooijer en Bert Philipsen (Wageningen Livestock Research) In dat onderdeel zijn de laatste inzichten verwerkt over de aanpak van:

- Maagdarmwormen;
- Longwormen;
- Leverbot;
- Weidecoccidiose;
- Vliegen, zomerwrang en weidekoorts;
- Salmonella en ParaTBC;
- Tussenklauwontsteking;
- Neospora.

WEIDEGANG VOOR INTERVISIEGROEPEN

Via de Stichting Weidegang kunnen groepen dierenartsen vanaf dit najaar en in 2020 hun kennis over weidegang bijspijkeren. Ingrediënten van interactieve middagen zijn verschillende weidesystemen, drogestof-opname uit weidegras en de bijvoeding op stal, beheersen van ureum, weidegang voor jongvee en diverse diergezondheidsaspecten van weidegang. De middag wordt afgesloten met een heuse 'Farmwalk'. Geschikt voor intervisiegroepen van rundveedierenartsen of andere studiegroepen van dierenartsen. Meer informatie? Stuur een mail naar info@stichtingweidegang.nl.